

Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний аграрно-економічний університет
Факультет рибного господарства та природокористування
Кафедра екології та сталого розвитку імені професора Ю.В. Пилипенка

**IV Міжнародна науково-практична конференція
«ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ НАВКОЛИШНЬОГО
СЕРЕДОВИЩА ТА РАЦІОНАЛЬНОГО
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ»**

до дня пам'яті доктора сільськогосподарських наук,
професора Пилипенка Юрія Володимировича

**IV International Scientific and Practical Conference
«ECOLOGICAL PROBLEMS
OF THE ENVIRONMENT
AND RATIONAL NATURE MANAGEMENT
IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT»**

dedicated to memory of doctor of agricultural sciences,
professor Pylypenko Yurii

**IV Международная научно-практическая конференция
«ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ
ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ
И РАЦИОНАЛЬНОГО
ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЯ
В КОНТЕКСТЕ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ»**

посвящена памяти доктора сельскохозяйственных наук,
профессора Пилипенко Юрия Владимировича

**21-22 жовтня 2021
м. Херсон**

2. Смигунова Т.С., Чупахина П.А. Предпосевная обработка семян сосны обыкновенной ростовыми веществами. Деп. в ЦБНТИлесхоз, № 733. АК 88. Воронеж, 1988.
3. Регулятори росту рослин у землеробстві : зб. наук. Праць. Київ, 1998. 143 с.
4. Сатдигов Р.Г., Шакиров Ф.Р., Махмудов А.Ф. Применение креатина в качестве адаптогена при перероске семян сосны обыкновенной. Материалы науч.-практ. конф. Йошкар-Ола, 2002. С. 154–155.
5. Пентелькин С.К., Пентелькина Н.В. Крезацин для лесных питомников. *Лесное хозяйство*. 2000. № 2. С. 29–31.

О.А. Дюдяева, А.С. Довбня,

*Херсонський державний аграрно-економічний університет,
dyudyaeva.olga@gmail.com*

ВИКОРИСТАННЯ КЛАСТЕРНОГО ПІДХОДУ ПРИ СТВОРЕННІ РЕГІОНАЛЬНИХ ОБ'ЄДНАНЬ ВИРОБНИКІВ АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Динамічний розвиток та екологізація сільськогосподарського ринку, підвищення екологічної свідомості суспільства спонукали перехід на удосконалення ринкових механізмів господарювання та створення сприятливого бізнес-клімату. Впровадження нової моделі економічного управління, підтримка державою агровиробників стали суттєвими факторами підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

На перше місце виходить співпраця компаній та організацій, діяльність яких об'єднує декілька напрямків: агровиробництво, переробна галузь, наука, освіта, транспорт, сфера послуг і розваг, та передбачає використання кластерної моделі управління.

Кластер – це добровільне об'єднання організацій та компаній у певній сфері підприємництва, пов'язаних між собою технологічним ланцюгом і, як правило, одною з основних ознак є географічна близькість.

Особливо це актуально з ростом попиту на органічну сільськогосподарську продукцію.

Сьогодні розвиток вітчизняної агропромислової галузі, в тому числі органічне виробництво, визначено як один з пріоритетних напрямків розвитку національної економіки. Але, на жаль, на фоні зростання попиту зовнішнього та внутрішнього споживчого ринку, ринок органічної продукції в Україні розвивається ще досить повільно.

Кількість операторів цього сегменту вітчизняного ринку (станом на 01.01.2020 р. нараховувалось 617 операторів, з яких 470 – виробники сільськогосподарської продукції) не в змозі забезпечити потреби споживачів. Причому, продукція приватних домогосподарств, що

виробляється за органічними технологіями, через відсутність належної інфраструктури та дієвих механізмів функціонування ринку не потрапляє до споживачів.

Досвід європейських та провідних країн світу підтверджує, що вирішення даної проблеми можливо через створення регіональних сільськогосподарських кластерів. Практикою доведено обґрунтованість та ефективність створення кластерів за участю виробників органічної продукції. Такі кластери сприяють розвитку регіонів, роблять бізнес більш конкурентоспроможним. Саме сільськогосподарські кластери в багатьох країнах світу є інструментом підвищення привабливості регіону, як на місцевому, так і регіональному та міжнародному рівнях [1].

Кластеризація аграрного сектору в Європейському Союзі відбувається завдяки підтримці урядів окремих країн-членів ЄС через дотації та місцеві та державні програми. Прикладом одної з таких програм для розвитку кластерів є програма COSME. Це грантова програма ЄС з бюджетом 2,3 млрд. євро реалізовувалась протягом 2014–2020 рр. (для українських учасників доступно 900,0 млн. євро) була направлена на створення сприятливих умов для розвитку конкурентоспроможності малих та середніх підприємств. Приєднання України до COSME дозволило залучити європейські кошти у вигляді грантів на фінансування проектів, які підтримують експортну та інноваційну діяльність МСБ. Програма COSME підтримувала три діючі напрямки в Україні: покращення доступу до ринків; покращення умов для підвищення конкурентоспроможності та стабільності підприємств; сприяння розвитку підприємництва та підприємницької культури.

Ще один корисний інструмент для українських кластерів – Європейська платформа колаборації кластерів (European Cluster Collaboration Platform). Це електронний інформаційний ресурс, який дозволяє представникам кластерів з усієї Європи і партнерів Європейського Союзу контактувати між собою та обмінюватись досвідом.

Процес децентралізації та формування нових територіальних громад в Україні сприяє поліпшенню умов щодо створення кластерів, особливо в сільських територіях.

Прикладом вирішення нагальних питань на локальному або регіональному рівні є Німеччина. Принцип субсидіарності, де будь-яку проблему треба спочатку спробувати вирішити на місцевому рівні, якщо це можливо, і тільки, коли це неможливо, має втручатись більш високий рівень управління держави. Така модель взаємовідносин працює вже протягом шестидесяти років.

Кластерна модель для розвитку конкурентоспроможності територій застосовується в більшості країн-членів ЄС. Бізнес тісно співпрацює між собою, науковими інституціями, місцевими органами влади. Діяльність

кластерів направлена на виявлення сильних сторін та їх подальшим розвитком, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності окремих регіонів цих країн. Розпочатий процес децентралізації надає шанс Україні, як аграрній країні, піти таким же шляхом та є хорошим початком для створення кластерів.

Поєднання в кластері представників різних сфер діяльності, які рівні в ланцюгу доданої вартості, дозволяє розвиватися учасникам кластеру за рахунок доданої вартості і, по великому рахунку, не залежати від підтримки держави. Кластерні об'єднання мінімізують ризики, збільшують прибутковність учасників кластеру, і, в тому числі, сприяють інноваційному розвитку підприємств, підвищенню їх конкурентоспроможності [2]. Для України та Херсонщини, зокрема, створення аграрних кластерів – це й можливість конкурувати з великим агрохолдингом.

Сьогодні Херсонщина відома своєю сільськогосподарською продукцією, вирощуванням зернових та зернобобових, овочевих та баштаних культур, є лідером по виробництву плодоовочевої продукції в Україні та експорту органічної продукції [3–6]. Це і є та точка росту та концентрація бізнесу, яка, за Майклом Портером, називається кластером.

Незважаючи на проблеми й труднощі, які переживає Україна в останні роки, процес кластеризації проходить досить динамічно, що дає надію на успіх. Провідні економісти аналізуючи процес кластеризації в Україні за останнє десятиріччя відзначають, що слід враховувати, що цей важливий компонент соціально-економічного розвитку країни відбувається за рамками Державного бюджету [7]. У той же час світова практика свідчить про те, що державна підтримка кластерних ініціатив, особливо на стартовому етапі формування кластерів, дає великий економічний ефект і швидко окупність державних витрат. Крім того, серед регіонів, що змогли б досягти успіхів у формуванні кластерних об'єднань, однозначно можна розглядати й Херсонську область.

Література

1. Брюховецького І.М., Жмайлова В.М., Маслака О.М. Організаційно-економічні аспекти сталого розвитку агропромислового комплексу та сільських територій: монографія. Суми, 2015. 322 с.
2. Маслак О.М., Гужвенко С.М. Створення регіональних органічних сільськогосподарських кластерів в Україні. *Інфраструктура ринку*. Вип. 6. 2017. С. 63–67.
3. Дюдяєва О.А., Брус Д.С., Петухов М.О. Сучасні реалії органічного землеробства в Україні. *Таврійський науковий вісник*. 2016. Вип. 96. 145–150.
4. Dyudyaieva O., Kirilov Yu., Neznamov S. Prospects of organic agriculture as “Niche” domestic products. [*Recirculating Aquaculture Systems (RAS): Life Science and Technologies*]. Daugavpils (Latvia) : Academic press “Saule”. 2017. 22–23.

5. Denys Breus, Olga Dudyaeva, Olga Yevtushenko, Svetlana Skok (2018). Organic agriculture as a component of the sustainable development of the Kherson region (Ukraine). 18 th International multidisciplinary scientific geoconference sgeom 2018. Vol. 18. Issue 5.2. 691–698.
6. Офіційний сай Органік в Україні. URL: <http://organic.com.ua>.
7. Борисова І.С. Організація агропромислової кластеризації виробництв і територій. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія: Економічні науки*. 2011. № 1. С. 45–52.

*О.В. Єгорова, І.В. Абраменко, А.О. Парфенюк,
Черкаський державний технологічний університет,
ok.yehorova@chdtu.edu.ua*

ОЦІНКА ВПЛИВУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА СТАН МАЛИХ РІЧОК ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

На сьогоднішній день використання річкових екосистем продовжує носити екстенсивний, руйнівний для них характер. Даний вплив проявляється у освоєнні людиною річкової долини та розорення прибережної ділянки, зокрема вирубка лісів, розораність, житлова чи промислова забудова берегової лінії, а також у збільшенні надходження забруднень у річку, руйнуванні русла річки (дамби, намівні береги, штучна зміна русла). Цим самим басейни малих річок практично позбавляють природних біофільтрів. Їх водозбори або розорані майже до урізу води, або нищівно експлуатуються іншими способами, що призводить до майже безперешкодного потрапляння поверхневого стоку безпосередньо до русла [1–4].

Практично кожен вид господарської діяльності в басейні малої річки при технологіях, що сьогодні використовуються, веде до надходження у річку надлишкової кількості забруднюючих компонентів (хімічних сполук різного складу, як органічного так і неорганічного). При цьому страждає ланцюг хімічних та біологічних перетворень, що відповідно чинить прямий вплив на видове різноманіття, сприяє зниженню стійкості екосистем та веде до її деградації, втрату водності річки, заболоченню її заплав і русел, скороченню довжини малих річок, або навіть повному зникненню [5].

З метою дослідження антропогенного навантаження на малі річки, було обрано досліджуваний тест-об'єкт – річку Сріблянка Смілянського району Черкаської області. Існуюче антропогенне навантаження на р. Сріблянка в даний час пов'язане зі скиданням стічних вод, з поверхневим стоком з сільськогосподарських угідь та урбанізованих територій. Зокрема, поблизу басейну річки розташовані такі

К.В. Hnedina, P.V. Nahornyi THE IMPACT OF CLIMATE CHANGE ON THE STATE OF WATER RESOURCES	70
Л.В. Головка, Т.В. Головка ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В ОКРЕМИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТАХ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	73
Ю.А. Гончарук, А.М. Струк ПІДВИЩЕННЯ ЯКІСНОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ ШТУЧНИХ НАСАДЖЕНЬ СОСНИ ЗВИЧАЙНОЇ.....	76
Д.Р. Грунтовой, Д.В. Кулікова ДО ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ГАЗООЧИСНОГО ОБЛАДНАННЯ ПІДПРИЄМСТВ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ГАЛУЗІ ВИРОБНИЦТВА	78
Ю.Ю. Дідовець, В.Ю. Колосков, Г.М. Колоскова МЕТОДИ РЕКУЛЬТИВАЦІЇ ЗЕМЕЛЬ МІСЦЬ ЗНЕШКОДЖЕННЯ ТА ЗНИЩЕННЯ БОЄПРИПАСІВ.....	81
Є.О. Домарацький, О.П. Козлова НАСЛІДКИ ПРОЯВУ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ ПОГОДНИХ ЯВИЩ У 2021 РОЦІ ДЛЯ ГАЛУЗІ РОСЛИННИЦТВА, ВИКЛИКАНІ ГЛОБАЛЬНИМ ПОТЕПЛІННЯМ.....	84
К.О. Домбровський, О.Ф. Рильський РОЗВИТОК СИНЬО-ЗЕЛЕНИХ МІКРОВОДОРОСТЕЙ (<i>CYANORHUTA</i>) ТА ПРОЦЕС ЕВТРОФІКАЦІЇ ДНІПРОВСЬКИХ ВОДОСХОВИЩ	88
С.А. Дривицький РОЛЬ ОБРОБКИ СХОДІВ ДЕРЕВНИХ ПОРІД У ВИРОЩУВАННІ САДИВНОГО МАТЕРІАЛУ	90
О.А. Дюдяєва, А.С. Довбня ВИКОРИСТАННЯ КЛАСТЕРНОГО ПІДХОДУ ПРИ СТВОРЕННІ РЕГІОНАЛЬНИХ ОБ'ЄДНАНЬ ВИРОБНИКІВ АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ.....	92
О.В. Єгорова, І.В. Абраменко, А.О. Парфенюк ОЦІНКА ВПЛИВУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА СТАН МАЛИХ РІЧОК ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ	95
Д.Є. Жаврида, Н.О. Риженко ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРИРОДНИХ СИСТЕМ ОБУХІВСЬКОГО РАЙОНУ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	98